

עושה שלום

בטאון בית הוראה ולשכה לממונות
שעניי כולל "זכור לאברהם" וביה"כ "משכן הקודש"
ביתר עילית

גליון מס' 36

עושה שלום

פרשת וירא

הרה"ג ר' אפרים עמאש שליט"א
ראש בית ההוראה

שאלה: מעשה בתקלה שנגרמה בדוד שמש, ומחמת כן דלפו מים מרובים מהדוד, והגג נתמלא במים ועברו לחדר המדרגות, ובאשר היה קודם לכן בגג לכלוך עצום מחמת יונים אשר היו שם, המים התערבו עם הלכלוך ונעשו מים סרוחים ביותר.

בעל הדוד שמש אכן ניקה את המים שדלפו מהדוד שלו, אולם מאחר והיו המים סרוחים נגרם נזק לקירות חדר המדרגות, ונצרך ניקיון יסודי וסידוק מקצועי.

והשאלה נשאלת האם באחריות בעל הדוד בניקיון וצביעת חדר המדרגות, או שמא אינו באחריותו שהרי עיקר הנזק נעשה מחמת הלכלוך של היונים אשר היה קודם לכן, וחייב הנקיון והסידוק מוטל על כל השכנים?

תשובה: הדין הוא כי אין שום אחריות על בעל הדוד בניקיון וצביעת חדר המדרגות. דאמנם המים של בעל הדוד הזיקו, אך כיון שהזיקו שלא באשמתם הרי הם פטורים. וכפי שנפסק 'פרצוה ליסטים ויצאה הבהמה והזיקה פטור בעל הבהמה' (ב"ק נ"ה, שו"ע חו"מ סי' שצ"ו), ומכאן למדו הפוסקים (עיין רמב"ן בסוף קונטרס דינא דגרמי) ששורשים שהזיקו פטור בעל העץ. וכן למדו מכאן שמים שפרצו והזיקו פטור בעל המים. ואמנם י"א שיש לחייב את בעל המים משום מנהג המדינה, אך דעת הגר"ש זעפרני שליט"א שהמנהג לפסוק לפטור כפי עיקר הדין.

על כן בעל הדוד פטור מכלום, והתשלום והטיפול מוטל על ועד הבית. אמנם אם הייתה התרשלות מצד בעל הדוד, וכגון שאמרו להם שיש טפטוף ולא התייחסו עד שנהיה שיטפון, לכאורה יש לחייבם בכל הנזק. וזאת משום שהמים שהזיקו בדרך הילוכן חייב מדין אש (בהדי דאזלי קמזקי הרי זה אש), ואף שאין כח אחר מעורב בו ה"ז אש, (חזו"א ב"ק סי' ב' ס"ק ט"ז). ואף שעיקר הנזק נעשה מלכלוך היונים, אעפ"כ בעל המים חייב, וכדין אחד הביא את העצים והשני הביא את האש שהאחרון חייב. אך למעשה גם בכה"ג יש לפטור את בעל הדוד מניקיון וסידוק. וזאת משום דחשיב גרמי דממונו המזיק שפטור מלשלם, (רמ"א חו"מ סי' שפ"ו, וש"ך שם ס"ק ה'). והרי ניקיון נחשב גרמי, וגם בסידוק נחלקו הפוסקים אם חשיב מזיק או גרמי, (עיין קצוה"ח סי' שס"ג ס"ק ד', ונתיה"מ סי' ש"מ ס"ק ג'), ומספק פטור.

העולה להלכה: בעל הדוד שמש פטור בהוצאות הניקיון וצביעת חדר המדרגות, והאחריות הינה על ועד הבית.

הרה"ג ר' יצחק מועלם שליט"א
רב העיר ביתר עילית

בשבוע שעבר דנו אם מותר למוהל לעשות מעשה הפרדה במחט קודם המילה בשבת, והבאנו את דברי האחרונים שהתירו להפריד בשבת, אלא שהקשינו בזה טובא לעניין מעשה שבת דלכאורה אסור.

כעת נבוא ונעסוק בעיקר הדין אם ראוי לעשות את מעשה ההפרדה ביום חול. הנה כתב השו"ע (יו"ד סי' רס"ד ס"ג) את סדר המילה – חותכים את הערלה ואח"כ מפרידים את עור הפריעה מן העטרה בציפורן עד שתתגלה כל העטרה. אופן חיתוך הפריעה ידוע עפ"י המקובלים (ברית אבות פ"א ס"ח, וע"ע מהרח"ו שער המצוות סוף פרשת לך לך) שלא יתחוב שני ציפרני יחד אלא יכניס קודם ציפורן ימין ואח"כ שמאל עי"ש. ועיין בתשובות והנהגות מה שמחה בזה (ח"א י"ד סי' תקצ"ח, וכן בח"ב סי' תפ"ז, ועוד בח"ג סי' רצ"ה, ובח"ד סי' ר"כ, ובח"ה סימן רצ"א ורצ"ג).

כ"השו"ע יפרע בציפורן, משמע מלשונו שיש לפרוע בציפורן דוקא, וכבר כתבו בזה גדולי ישראל (שו"ת מהר"ץ חיות סי' י, ערוה"ש ס"ז, שו"ת חלקת יואב ח"ג סי' פ"א, זכר הברית סי' י"א ס"ז) ובראשם הערוך לנר (שו"ת בני ציון קמא סי' פ"ח) שקיום הפריעה בציפורן היה מפורסם ומקובל בכל ישראל ובודאי קיבלו כן ממשא רבינו ע"ה, אך כיום כבר נהגו רבים לחתוך עור הפריעה יחד עם עור המילה ומיד עם חיתוך הערלה נחתך עור הפריעה ועי"ז מתגלה העטרה מיד עם החיתוך ויש בזה חיסרון של פריעה בציפורן וכן חיסרון שאין הפריעה נעשית בפני עצמה אלא מאליה והוי כמתעסק.

וע"ע ביבי"ח (ח"ז ו"ד סי' כ"ב) שהעלה שאין לשנות לכתחילה מן המנהג ומנהג ישראל תורה הוא ויעשו את הפריעה בציפורן עי"ש.

וגם יש להעיר שאף אם לא חותך את עור המילה את עור הפריעה עדיין השיעור שנשאר מחובר אינו מכסה את העטרה בשיעור ציצין המעכבין, וא"כ אין בזה עובר לעשייתו אם מברך ברכת להכניסו בבריתו של אברהם אבינו אחר החיתוך לנוהגים לברך בין חיתוך לפריעה, א"כ יש להנהיג לברך ברכת להכניסו בבריתו של אברהם אבינו קודם הברית.

שהרי הרמב"ם כ' (פ"ג ה"א) שיש לאבי הנימול לברך ברכת להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, וכ' בספר המספיק לעובדיה' (עמוד 277) בשם אביו שיברך קודם המילה, אולם הכסף משנה מדייק מלשון הרמב"ם שלא כ' קודם המילה, א"כ יברך אחר המילה וכדעת תוס' בשם ר"ת (שבת קל"ז: ד"ה אבי), והרמב"ם בתשובה (סי' של"א – של"ב) כ' שיכול לברך בין קודם המילה ובין אחר המילה, והמהר"ץ הביא דברי הרא"ש דס"ל שיברך בין מילה לפריעה, וחשיב עובר לעשייתו עי"ש.

אך מי שעושה הפרדה קודם א"כ יש לו להקדים הברכה קודם המילה לדעת הרא"ש דבעינן עובר לעשייתו, ולא ראיתי נזהרים בזה אף כאשר המוהל עושה הפרדה, וצ"ע.

ועוד שאין להתיר בשבת לחתוך את עור הפריעה הנשאר כיון שזה גרע מציצין שאינן מעכבין, כיון שאין הערלה מכסה כלל את העטרה, וכמו שהעיר בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' ק"פ וקס"ג), וכן כתב ח"ח (סי' צ'), אלא שאם יש חשש שעור הפריעה יחזור ויכסה את העטרה הוי כציצין המעכבין, וכ' בספר ברית אברהם הכהן (נחל ז' סק"ב) בשם הגה"צ מפאפא צ"ל אם לא פירש יש לקרועו.

אך מ"מ נמצא כי בדבר זה נחלקו רובים אינם מתירים זה, ועל כן אין לאדם להכניס עצמו במחלוקת בחילול שבת, ומה גם שהוא שינוי ממעשה המילה המקובל וכמו"ש השו"ע.

העולה לדינא: כיון שיש במעשה זה הרבה בעיות הלכתיות הן בשבת והן בחול – א. הוצאת דם בשבת. ב. אף אם אין דם יש חשש איסור גזוז, ולרמב"ם הוי איסור דאורייתא של ממעט ניקיה. ג. יש האוסרים לעשות חיתוך לעור הפריעה באופן כזה כיון שגרע מציצין שאינם מעכבין. ד. שינוי ממעשה המילה המקובל שיש בזה חיסרון, ולדברי המקובלים גורם השפעה לתינוק.

לכן אין לעשות הפרדה קודם המילה הן בשבת והן בחול.

שואל ומשיב

שאלות שנשאלו בבית הוראה

שאלה: פלטה של שבת שלפעמים מניח לחם לחממו ישירות על הפלטה, האם צריך להטביל את הפלטה לפני השימוש?

תשובה: מבואר בפרי חדש (סימן ק"ב ס"ד) שבכל כלי הולכים אחר רוב תשמישו. וכיון שרוב תשמיש הפלטה הוא הנחת סירים, דבר שלא מצריך טבילה, אף שישנו מיעוט תשמיש שהאוכל נוגע בפלטה, פטור מטבילה. ועיין בספר כשרות הכלים מהגאון יששכר חזן שליט"א (עמ' י"ז) שליקט דברי הפוסקים בזה, ושהמסקנה לפסוק כהפרי חדש.

[ומ"מ נראה שמי שרגיל להניח כל שבת לחם על הפלטה בלי הפסק של נייר אפיה או נייר אלומיניום, עליו להטביל בלי ברכה].

שאלה: מנורות לדים בבית שכור שהפסיקו לעבוד. מי חייב לשלם עליהם, המשכיר או השוכר?

תשובה: המשכיר מחוייב לשלם.

שאלה: אחד מבני הבית של השוכר החזיק סיר ונפל לו בכיור והכיור נסדק, האם השוכר חייב בתיקון הכיור או המשכיר?

תשובה: השוכר חייב לשלם דאין זה שימוש סביר. ואמנם אם היה נופל לו באונס וכגון שנשברה הידית באופן פתאומי וכד' היה פטור, אבל כשנפל בלי סיבה דינו כנתקל שאין זה אונס, (שו"ע חו"מ סימן ד"ש ס"א).

טאבו משותף כהלכה

הרה"ג ר' יואב סימן טוב שליט"א

לשאלות ובידורים ניתן לפנות ללשכה לממונות - זכור לאברהם

הנמשך הנידון ביזם אשר מכר דירה לכמה רוכשים בטאבו משותף - מקרה ו' תוך כדי בנייה וחפירה חלק מהחצרות שהבטיח היזם גדול, וכשראה היזם כי השטח גדל, גדל תאבונו, ופנה לרוכשים בתביעה שישלמו לו על תוספת השטח, ובחלק מהדירות בראותו את השטח הגדול שנוצר לאחר הבנייה אף הגדיל את החדרים, וכאן תבע תוספת תשלום, והוסיף טענה כי שילם לקבלן לפי מטרים.

לאחר שבדק הבורר את החוזים, ראה שעורך החוזים לא החתיים את הצדדים על שירות מדיק של הדירה אותה רכשו, וגם לא על שירות החצר המוצמדת, וכן לא קצצו את המחיר לפי מ"ר, כך שלטענת הרוכשים הם זכו מההפקד, ובמיוחד שהנכס לא היה שייך ליזם, אלא רק ע"י שהביא רוכשים וכו' התקדם עם הבנייה, והמכירות של הדירות, ומעולם לא שילם על הנכס המקורי ולא נרשם על שמו.

על כן יש לברר אם הדין אכן עם הרוכשים.

תשובה: לגבי ההוספה של המטרים בדירות, כיוון שהיה צריך לשלם על הבנייה, ודאי שצריך לשלם לו לכה"פ את הוצאותיו.

ולכא' הדבר תלוי האם הרוכשים זכו בדירות מיד בחתימה על הסכם הרכישה והתשלומים הראשונים, או שמא רק לאחר סיום התשלומים ומסירת המפתח לרוכשים.

אם נאמר שהדירה בבעלות הרוכשים, הרי שנדון את המקרה כיורד לשדה חברו בשדה העשויה ליטע, דקיל' (ח"מ סימן שעה"ה) דמשלם את השבח, אף כאן ישלם לו את השבח.

משיב כהלכה

מאמר מרבני ההוראה

הרה"ג דניאל כהן שליט"א

ומכאן נלמד לנידון שאין בכה חתימת המעביד לחיוב במה שסיכמו ביניהם שהעובד מוותר על החיובים. וע"ע עמק המשפט (חוזים סי' י"ט) שכתב כן מדפנשיה, דמסתבר שאם התובע מודה שהסופר שינה ממה שציווה הנתבע, שאינו חייב וע"ע בספר בנין שלם (ח"מ סי' מ"ה).

והנה הרמ"א (אה"ע סי' ס"ז סעיף י"ב) כתב 'עם הארץ' שגא לגרש, ואמר אח"כ שלא הבין מה שהיה כתוב בכתובה אינו נאמן, דודאי העדים לא חתמו מה שלא העידו בפניו תחילה על פה' ע"כ, והא מתשובת הרשב"א. וקשה דבח"מ (סי' מ"ה שם) נבאר דאף אם לא קרא ולא ידע כיון שחתם זה מחייב.

וביאר הישועות ישראל דבכתובה שחתומים בה עדים, אין לעדים לחתום עד שיקראו לו, דאל"כ אף שזה חתם, מי יימר שזה לא שינה ממה שסיכמו ביניהם, ואין יחתמו על זה בעוד שיתכן שזה שקר, שהרי אם זה שינה מדעת המתחייב, אף שזה אמר להם לחתום אין הוא מתחייב בכך, ואילו היו עדים שזה שינה אינו חייב, ואין יחתמו העדים על זה, על כן חייבים הם להקרות לו, וכיון שחזקה שהקדור לו כדין אין תלה נאמן לומר שלא ידע מה היה כתוב בשטר. וע"ע שו"ת חת"ס (חח"מ סי' ה' ב') דדוקא כשחתם ישנה לסברא דהימניה, משא"כ בעדים שחתמו.

עפ"י יש ליישב גם דברי הרמ"א הנ"ל, דחתם איירי בעדים, וככל כתובה דזמנם. אולם יש כמה נפק"מ לדינא בין החת"ס לישועות ישראל ואכמ"ל. וע"ע ברמ"א (ס"ס ס"ח) ובשו"ת חמדת משה (שם).

אמנם אם המעביד והעובד דיברו ביניהם, ואחר זמן המעביד הביא חוזה וחתמו, נלע"ד שחייב המעביד במה שכתוב בחוזה, שיכול העובד לטעון דאף שסיכמו בע"פ לא, כן, כיון שהמעביד הביא חוזה זה, הרי שחזר בו, ואינו מחוייב להאמינו שקרתה כאן טעות.

ועד כאן לא אמרנו שאין בזה לחיוב, אלא כשהלכו יחד לסופר וציוו אותו לכתוב שטר, וידעו שהוסיף דבר שלא נצטוו עליו, אבל באופן שאין התובע יודע, יכול לדרוש את זכויותיו בחוזה. כנלע"ד.

העולה להלכה: אם העובד מודה שכך סוכם ביניהם, רק שהמעביד הוציא את החוזה באותו מעמד מה-AI, ולא קרא שוב את החוזה לפני שחתמו עליו, אין לעובד זכות לתבוע יותר ממה שסוכם ביניהם בע"פ.

שאלה: אחד שרצה להתקבל לעבודה, המעביד סיכם איתו על תנאי העבודה, ובין היתר סיכם איתו על שלילת זכויות מסויימות המקובלות לטובת העובד, ואכן העובד הסכים לכך. כשרצו לכתוב את הדברים בחוזה מסודר, המעביד הוציא מה-AI חוזה לפי מה שהוא ביקש וחתמו על כך.

אחר זמן נתברר שבחוזה היה כתוב את כל הזכויות המקובלות לעובדים, והמעביד אף הוא חתם על זה, כעת תובע העובד את כל זכויותיו מאחר שמעביד חתם על כך, האם המעביד מחוייב בזכויות אלו?

תשובה: בעה"ב שהתנה עם השכיר לפני שהתחיל להעסיקו את תנאי העבודה אצלו, אף שתנאים אלו אינם מקובלים, הכל כפי מה שהתנה. ואמנם חוקית אין מועיל תנאי לשלול את זכויות השכיר, ואף אם מחל על זכויותיו במפורש אינו תופס, מ"מ לפי דין תורה בדאי שהכל לפי התנאי, ואין לילך בזה אחר החוק כלל, ואף לא יעזור מנהג בזה, שהרי הם התנו להדיא דלא כהמנהג, והכל כפי תנאם, וכ"ז פשוט וא"צ לפנים.

כתב השו"ע (ח"מ סי' מ"ה סעיף ג') 'הודא בחתם ידו והשטר גבוש של עכ"ס' (כתב שלהם), ודבר ברור שאינו יודע לקרות ויש עדים שחתם עד שלא קרא, מ"מ מתחייב הוא בכל מה שכתוב בו, ע"כ. והוא מתשובת הרשב"א (מיוחסות פר' למוט, סי' קל"ח) תלמיד הישועות ישראל, דמסתבר שאם התובע מודה שהסופר שינה ממה שציווה הנתבע אינו חייב, והטעם שעל דעת כן לא התחייב עיי"ש. ובישועות ישראל הוסיף דאפי' לא שינה הסופר, רק הוסיף תנאי שלא ציווה לכתוב, אין זה מחייב, אף שחתמו על השטר.

העלון מוקדש לע"מ מכלוף בן עליזה ע"ה

להנצחת העלון או לקבלתו במייל

BeitHoraaOsehShalom@gmail.com

לשכה לממונות 'זכור לאברהם'

055-6743601

Zachor123456@gmail.com

בית הוראה 'עושה שלום'

רחוב אש קודש 6 ביתר עילית

02-3750741

ניתן מענה לשאלות בהלכה בין השעות 00:00-8:00